แก่นฝางเสน

ชื่ออื่น ๆ ฝางส้ม (ชนิดแก่สีเหลืองส้ม) ฝางเสน (ชนิดแก่นสีแดงเข้ม) ขวางหนามโค้ง

ชื่ออังกฤษ Sappan Lignum, Sappanwood, Sappan Tree, Indian Redwood, Brazilwood

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Caesalpinia sappan* L.

วงศ์ FABACEAE (LEGUMINOSAE)

ถิ่นกำเนิดและการกระจายพันธุ์ กระจายพันธุ์ในเขตร้อนและกึ่งร้อนของเอเชีย ในประเทศไทยพบได้ทั่วไปตามป่าเขาหินปูนและชายป่าดิบแล้งทั่วไป ในต่างประเทศพบที่อินเดีย เมียนมา ภูมิภาคอินโดจีน และภูมิภาคมาเลเซีย

ส่วนที่ใช้ แก่นแห้ง

สารสำคัญ สารกลุ่ม flavonoids (brazilin, brazilein, sappanin, sappanchalcone), น้ำมันหอมระเหย (ประกอบด้วย ocimene, phellandrene)

กลิ่น และรส กลิ่นหอมเฉพาะ รสขม ฝาด

การใช้ตามภูมิปัญญา ตำรายาไทยใช้แก่นฝางต้มน้ำกินเป็นยาบำรุงเลือดสตรี แก้ปอดพิการ ขับหนอง แพทย์พื้นบ้านใช้ต้มน้ำแก้ท้องร่วง แก้ธาตุพิการ แก้ร้อนใน แก้เลือดออกทสงทวารหนักและทวารเบา

การศึกษาทางเภสัชวิทยา

ฤทธิ์ต่อหลอดเลือดและหัวใจ ฝางมีผลกระตุ้นหัวใจกบ และกระตุ้นการบีบตัวของเส้นเลือดคางคก สารสกัดเมทานอล สาร brazilin และสาร hematoxylin มีฤทธิ์ทำให้หลอดเลือดคลายตัว สาร hematein มีฤทธิ์ลดภาวะหลอดเลือดอุดตันในกระต่าย สาร brazilein มีฤทธิ์กระตุ้นการเต้นของหัวใจในหลอดทดลอง

ฤทธิ์ต้านเชื้อแบคทีเรีย สาร homoisoflavonoids มีฤทธิ์ต้านเชื้อราได้ดี สารสกัดเมทานอลมีฤทธิ์ต้านเชื้อ methicillin-resistant *Staphylococcus aureus* (MRSA)

ฤทธิ์ต่อระบบประสาทส่วนกลาง สารสกัดเมทานอล 80% และสาร sappanchalcone และ brazilin มีฤทธิ์ต้านการชัก สาร brazilein มีฤทธิ์ป้องกันสมองขาดเลือด โดยมีกลไกต้านการอักเสบ

ฤทธิ์ต้านการอักเสบ สารสกัดเนื้อไม้มีฤทธิ์ต้านการอักเสบ โดยมีผลยับยั้งเอนไซม์ COX-2 และ iNOS สาร brazilin มีฤทธิ์ต้านการอักเสบ โดยมีผลต่อการเกาะกลุ่มของเกล็ดเลือด

ฤทธิ์ปกป้องตับ สาร brazilin มีฤทธ์ปกป้องตับหนูในหลอดทดลอง เนื่องจากมีฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระที่ดี

ฤทธิ์ลดน้ำตาลในเลือด สาร brazilin มีฤทธิ์ลดการสร้างน้ำตาลในตับของหนู

บรรณานุกรม

https://www.dnp.go.th/botany/mplant/index.html

http://www.worldfloraonline.org/

กลุ่มงานวิชาการเภสัชกรรมแผนไทย สถาบันการแพทย์แผนไทย. ตำราอ้างอิงยาสมุนไพรไทย เล่ม 4. นนทบุรี: สถาบันการแพทย์แผนไทย กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข, 2563.

นพมาศ สุนทรเจริญนนท์ นงลักษณ์ เรื่องวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทย จากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: บริษัท คอนเซ็พท์ เมดิคัส จำกัด, 2551.

เอกสารนี้จัดทำโดยคลินิกการประกอบโรคศิลปะ สาขาการแพทย์แผนจีนหัวเฉียว
ใช้เผยแพร่เพื่อเป็นวิทยาทานความรู้แก่ประชาชน